herpy

GECKOR

Madagascar day gecko

Phelsuma madagascariensis

Phelsuma madagascariensis är en stor, grön dagaktiv gecko från Madagaskars ostkust och nordöst, med en röd rand från näsborre till öga och häftlameller under tårna som greppar om glas och bambu. Den är aktiv på dagen, kräver UVB och en varm solplats och är ett djur för den som vill se sina geckor i full aktivitet.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Gekko madagascariensis*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-25 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-20 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 60 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**26-30 °C**
Värmeplats	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**23-26 °C**
Luftfuktighet	**50-75 %**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, frukt, nektar och färdigfoder**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**12-24 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Kullar per år	**3-4**
Inkubation	**47-82 dagar** vid 25-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Phelsuma madagascariensis är en av de stora dagaktiva geckorna och blir omkring 20-25 cm inklusive svans. Grundfärgen är ljus till klar grön, ibland med en blåaktig ton mellan fjällen. En rost- eller rödfärgad rand löper från näsborren genom ögat till en punkt bakom örat, och ryggen har bruna fläckar som kan flyta ihop till en linje. Ögonen är stora, runda och saknar ögonlock, med en ring av blå hud runt omkring. Under tårna sitter breda, platta lameller som fäster på släta ytor.

Hanen är större och starkare färgad än honan och har större huvud. Vuxna hanar har tydliga porer på baksidan av låren. Ungarna liknar de vuxna, men har proportionellt större huvud och en orange undersida på svansen.

Arten beskrevs 1831 av John Edward Gray som *Gekko madagascariensis*, och det vetenskapliga namnet syftar på Madagaskar. *Phelsuma grandis* räknades tidigare som en underart och är i dag en egen art. Flera underarter är i bruk, bland annat *Phelsuma madagascariensis boehmei* från trakten kring Périnet, men indelningen är omstridd och erkänns inte av alla. Den stora dagaktiva gecko som oftast syns i handeln är normalt *P. grandis*, så var säker på vilken art du köper.

Huden är tunn och skör och kan rivas upp om djuret tas om hand. Svansen kan kastas av vid fara. Arten är ett djur att titta på i terrariet snarare än att hantera.

I fångenskap blir den i genomsnitt omkring 15 år, medan livslängden i naturen uppskattas till under 6 år.

Utbredning och livsmiljö

Phelsuma madagascariensis lever bara på Madagaskar och de närliggande öarna. Kärnan i utbredningen är östkusten mellan Fénérive och Mananjari, och djuret finns också i det inre regnskogsområdet kring Périnet och Andasibe. Arten är dessutom känd från Ranomafana, norra Madagaskar kring Diego Suarez samt öarna Nosy Be, Nosy Komba, Nosy Sakatia och Nosy Tanikely.

Utbredningens exakta gränser är inte helt klarlagda, eftersom arten har skilts från närstående former och äldre fynd kan höra till andra arter. Arten har införts till södra Florida i USA.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar.

LIVSMILJÖ

Djuret lever i träd och är knutet till tropisk regnskog, men finns också i träd i gräsmarker och på odlad mark, ofta nära människor. Registreringarna ligger mellan omkring 40 och 320 meters höjd. Geckon sitter på lodräta stammar och grenar, där den vilar och solar sig, och den är aktiv på dagen.

Klimatet är varmt och fuktigt med regn större delen av året. Vattnet får geckon från dagg och regn på bladen. Nektar och fruktsaft ingår förmodligen också i kosten, som hos andra dagaktiva geckor, men det är inte närmare dokumenterat för arten.

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara få skötselangivelser för *Phelsuma madagascariensis* själv, så siffrorna i skötsel- och aveldelarna är hämtade från den närstående och lika stora *Phelsuma grandis*. Ett enskilt vuxet djur ska ha ett högt terrarium på minst 60 × 60 × 120 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre. Ett par ska ha minst samma mått och gärna mer så att djuren kan komma undan varandra. Mindre ungdjur kan hållas enskilt i mindre lådor, där de lätt hittar föda.

Inred med grenar, bambu, korkrör och levande växter på alla höjder så att djuret kan klättra, sola sig och gömma sig. Bambu är särskilt lämpligt både för klättring och äggläggning. Bra växter är pothos, philodendron, dracaena och sansevieria. Konstgjorda växter lämpar sig dåligt för dagaktiva geckor.

Som botten fungerar en fuktbevarande blandning av kokosmull och ogödslad jord, ca 5 cm tjock, gärna med ett lager lövförna. Botten ska vara så grov att djuret inte kan svälja den när det fångar insekter. Använd ett terrarium med både sidoventilation och nätlock så att luften inte står still.

TEMPERATUR

Arten kräver en tydlig temperaturgradient. Den varmaste platsen, en gren precis under en värmelampa, ska ligga på omkring 30-35 °C. Resten av terrariet ska på dagen hålla omkring 26-30 °C, och i de svalaste delarna nere vid botten kan det vara lite svalare. På natten ska temperaturen sjunka till 23-26 °C.

Till ett stort terrarium används ofta två värmelampor på omkring 40 W. Placera dem så att det bara är varmt i toppen, och reglera med en dimmer eller termostat. Mät temperaturen med en digital givare fäst på solgrenen, och mät också nere i terrariet. Om djuret står stilla och öppnar munnen på den varmaste grenen är det för varmt.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på omkring 50-75 % mätt mitt i terrariet. Den får gärna stiga på natten och sjunka under dagen. Spraya terrariet ordentligt morgon och kväll, så att växter och grenar täcks av droppar. Geckon slickar vattnet från bladen och kan också ta bort vatten från ögon och näsa med tungan.

En vattenskål behövs inte för djur som dricker från sprayade blad, men en låg skål med friskt vatten kan stå på en foderhylla och bytas dagligen. En hygrometer visar om rytmen håller. Ständigt mycket hög fukt och stillastående luft ger mögel och hudproblem.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är aktiv på dagen och behöver kraftigt ljus och UVB. Använd ett UVB-rör som kan ge omkring UV-index 3-4 på solgrenen (Ferguson-zon 3). Montera det över nätlocket och välj rörets styrka efter terrariets höjd: ett 6 %-rör passar när djuret sitter omkring 17-23 cm från röret, och ett svagare rör för skuggdjur när avståndet är 10-15 cm. UVB-rör ska bytas efter ca 12 månader.

Komplettera med ett vitt ljus på omkring 6500 K. Tänd ljuset ca 13 timmar på sommaren och 11 timmar på vintern, gärna styrt av en timer. Det ger mer aktiva djur och bättre färger. På natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Arten äter insekter och andra små leddjur och ibland frukt och nektar. I terrariet kan kosten byggas upp av levande insekter och en färdigblandad pulverkost för fruktätande geckor, som rörs ut med vatten och serveras i en liten skål på en hylla högt upp. Hyllans placering spelar roll, eftersom djuret nästan aldrig går på marken.

Unga djur under sex månader får insekter dagligen och pulverkost varannan dag. Vuxna får insekter 2-3 gånger i veckan och pulverkost en gång i veckan. Växla mellan syrsor, gräshoppor, kackerlackor och andra insekter, så att kosten blir varierad. Insekterna ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon. Pudra dem med kalk vid varje utfodring och med ett vitamin- och mineraltillskott en gång i veckan. Djuren väljer ofta bort bitar innan de bestämmer sig för vad de vill äta.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är territoriell och aggressiv mot artfränder, särskilt de yngre djuren. Två hanar får aldrig hållas tillsammans, eftersom de slåss tills den underlägsna är skadad eller död. Ett par kan gå fint ihop, men en del par stöter bort varandra och måste skiljas åt. Honor kan hållas tillsammans om terrariet är tillräckligt stort, men det är ofta lugnare att hålla djuren enskilt.

Geckon vänjer sig vid sin skötare och tar med tiden insekter eller pulverkost från handen. Ta aldrig tag i djuret, eftersom huden kan rivas upp. Låt nya djur komma till ro i minst två veckor innan du försöker komma nära. Stressade eller sjuka hanar kan byta färg och bli mörkare. Geckon kan ge ifrån sig ett klickande, grodliknande ljud som den gör med tungan mot gommen.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen är större och starkare färgad än honan och har större huvud. Könsmogna hanar har stora porer på baksidan av låren, och porerna kan avsöndra ett vaxartat ämne. Könsmogna honor kan ha kalkavlagringar i en påse på varje sida av halsen. Djuren blir könsmogna efter ett till två år.

Honan bör inte sättas i avel förrän hon är fullvuxen och i god kondition, så att hon har tillräckligt med kalk till äggen.

PARNING

I naturen läggs äggen från januari till juli med en topp från februari till april. I terrariet kan djuren föröka sig regelbundet om kosten, ljuset och temperaturen är i ordning. Hanen närmar sig honan med ryckningar i huvudet, och honan slickar ofta med tungan. Sedan tar hanen tag i honan mellan huvud och hals med munnen och blir mörkare i färgen. Honan kan ge ifrån sig ett nödläte när hon tas om hand.

Parningen verkar våldsam, men är normal. Håll utkik så att honan inte skadas, och skilj paret åt om hanen fortsätter att jaga henne.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger som regel två ägg åt gången och flera gånger under säsongen, med omkring två till tre månaders mellanrum. Med en säsong från januari till juli ger det uppskattningsvis tre till fyra läggningar om året. Ägget är vitt och har hårt skal. Honan limmar fast det i springor eller hålrum, så en bambustam, ett korkrör eller ett liknande gömställe är en bra plats.

Hon förbrukar mycket kalk på äggen. Ge gott om kalk och insekter under hela säsongen, och avbryt aveln om hon tappar i vikt.

INKUBATION

Äggen tas ut och inkuberas vid 25-29 °C. Hos arten bestämmer temperaturen könet: vid omkring 25-27 °C blir det oftast honor, och vid omkring 27-29 °C oftast hanar. Äggen kläcks efter 47-82 dagar. Använd en inkubator med termostat och en liten låda med lätt fuktigt underlag, så att äggen inte torkar ut.

Ägg som faller ihop eller får mögel är som regel obefruktade eller döda. Ta bort dem först när du är säker.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är självständiga från kläckningen och liknar de vuxna. Efter den första hudömsningen tar de små insekter, till exempel två veckor gamla syrsor. Håll varje unge i en liten plastlåda på omkring 30 × 30 × 30 cm med en gren, en växt och gömställen.

Ge små insekter dagligen och pulverkost varannan dag, och pudra insekterna med kalk. Håll ungarna var för sig, eftersom de är aggressiva mot varandra. Tillväxten till vuxen storlek tar ett till två år.

Hälsa och vanliga misstag

Phelsuma madagascariensis räknas som härdig, men huden är skör, och de flesta problem beror på felaktig skötsel. Typiska fel är:

- Brist på UVB och kalk, som ger svaga skelett hos unga djur och avelshonor.
- För lite värme eller för låg fukt, som ger dålig aptit och problem med hudömsningen.
- För fin eller för grov botten, som kan sväljas tillsammans med insekter och ge tarmvred.
- Slagsmål mellan hanar eller mellan oförenliga par, som ger bett, sår och förlorade svansar.
- Revor i huden, om djuret tas om hand. Hantera inte djuret med fingrarna, utan låt det gå frivilligt.

Ett friskt djur är aktivt, har klara ögon och en fyllig svans. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om geckon tappar i vikt, slutar äta eller är slö och mörk.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.